

УДК 37.036:378.18 (477.73)

Наталія ШАРАТА

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри українознавства,
проректор з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення
кваліфікації Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: sharata@mnaeu.edu.ua*

Олег КЕДІС

*завідувач кафедри музичного мистецтва Відокремленого підрозділу
«Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»,
Заслужений діяч мистецтв України, м. Миколаїв, Україна
e-mail: music_art_mfknukim@i.ua*

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті висвітлено досвід виховної діяльності у Миколаївському національному аграрному університеті. Проаналізовано праці науковців щодо поняття «виховання». Визначено поняття «художньо-естетичне виховання» як процес набуття мистецьких знань і вмінь; засіб особистісного розвитку на підставі виявлення: творчих можливостей майбутніх фахівців, їхніх професійних здібностей, музичних, естетичних потреб та інтересів, що ґрунтуються на історичному досвіді свого народу, прийнятті полікультурного простору, ціннісному ставленні до етнонаціональної специфіки. З'ясовано, що заклад вищої освіти має готувати естетично компетентних здобувачів вищої освіти, здатних орієнтуватися на майбутнє й, водночас, шанувати, збагачувати історико-культурну спадщину свого народу.

Ключові слова: виховання, художньо-естетичне виховання, заклад вищої освіти, студентська молодь, планування виховної роботи.

Одним із основних факторів забезпечення демократичного поступу України на принципах євроінтеграційних цінностей є впровадження ефективної системи управління в усі суспільно-соціальні сфери, оскільки Україна як європейська держава ставить завдання не лише забезпечення успішних соціально-політичних та соціально-економічних реформ, але й досягнення нової якості життя, гармонізації суспільних відносин.

Освіта й виховання є основою соціально-економічного, інтелектуального, культурного та духовного розвитку як держави, так і суспільства загалом.

Нове суспільство висуває нові вимоги перед освітою. Тільки активні форми інноваційного виховання створюють умови для ефективного нагромадження кожним здобувачем вищої освіти особистого досвіду, самостійного усвідомлення ним загальнолюдських цінностей, дозволяють йому проявити ініціативу, творчість, самостійність у процесі активної особистісно значущої діяльності, стимулюють його до природного самовираження та самореалізації.

Концептуальні основи художньо-естетичного виховання закладено у державних документах щодо розвитку освіти України, основним завданням яких є: забезпечення розуміння молодим по-

колінням своєї національної приналежності; збереження та розвиток національної культури, залучення молоді до її джерел; поліпшення патріотичного виховання молодого покоління; боротьба з поширенням негативних явищ у молодіжному середовищі; прищеплення молоді ціннісних орієнтацій, притаманних високорозвиненому суспільству. У закладах вищої освіти України освітній процес спрямовано на інтелектуальний, усебічний розвиток сучасної молоді, розширення її світогляду, вдосконалення відповідних особистісних та професійних якостей.

Проте не меншої уваги потребує становлення духовної та естетичної сфери виховання майбутніх фахівців.

Проблемам національного виховання присвячено праці І. Беха, Г. Пономарьової [1; 2; 3].

Науковці Д. Алфімов, Р. Береза, Ю. Белова, Т. Горова, Г. Пономарьова присвятили свої праці питанням виховання національної самосвідомості у старшокласників і студентів [4; 5].

Мета статті полягає у висвітленні досвіду виховної діяльності у Миколаївському національному аграрному університеті.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості, що є найвищою цінністю суспільства, розвиток її талантів, фізичних і розумових

здібностей; формування громадян із високим рівнем національної свідомості.

У Концепції національно-патріотичного виховання зазначено, що молоде покоління слід спрямовувати на задоволення потреб етнокультурного відродження та розвитку як українського народу, так і представників інших етносів, що проживають в Україні, надання їм широких можливостей для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування почуття національної гідності [6].

Процес художньо-естетичного виховання має базуватися на державних національно-виховних та культурно-освітніх заходах, витоки яких ґрунтуються на історичному минулому нашої країни.

Розглянемо ключову дефініцію нашого дослідження – «виховання».

Виховання – явище багатогранне, складне, містить ознаки соціальних взаємодій, соціальних відносин, соціальної організації, що дає можливість розглядати виховання як соціально-культурний феномен. У кожному суспільстві на будь-якому етапі його розвитку співіснують різні способи і методи виховання, в яких яскраво простежуються національно-культурні варіації. Реалізація функцій виховання як відкритої соціальної системи забезпечується у взаємодії з іншими соціальними системами, головною з яких є суспільство як цілісна система та органічна єдність взаємодії індивідів, спільнот, соціальних інститутів й організацій.

Виховання в широкому соціальному розумінні виступає як цілеспрямоване управління процесом розвитку особистості, складова процесу соціалізації, що знаходиться під певним педагогічним контролем і відбувається через освіту та організацію життєдіяльності вихованців.

Тлумачний словник української мови подає таке визначення поняття виховання – «це сукупність знань, культурних навиків, поглядів, що становлять загальний рівень духовного розвитку людини і є наслідком систематичного впливу, навчання [7, 271].

На думку М. Підласого, «виховання – це система, яка саморозвивається, а її одиницею є розвивальна виховна ситуація. При цьому розвиваються не лише вихованці, виховна діяльність, вихователі, а й цілісний виховний процес. Виховний процес, у свою чергу, співвідноситься з формуванням особистості» [8].

Науковець О. Олексюк, досліджуючи спрямованість сучасного художньо-естетичного виховання в напрямі особистісно-орієнтованої парадигми вказує на необхідність дотримання вимог щодо впровадження даної парадигми, а саме: «застосування у

процесі навчання творів, зміст яких сповнено гуманістичного смислу; поєднання нормативного забезпечення змісту навчання із наданням учневі можливості вільного вибору його напрямів; стимулювання в учнів оцінно-критичного ставлення до мистецтва, та вільне його виявлення; максимальна активізація розвитку творчих можливостей учнів; створення позитивного емоційного забарвлення процесу навчання; повага до учня, формування у нього людської гідності, почуття відповідальності за результати навчання; прагнення до всебічного осягнення і розповсюдження кращих здобутків музичного мистецтва» [9].

Виховна система у Миколаївському національному аграрному університеті вже упродовж багатьох років є одним із основних аспектів розвитку особистості здобувача вищої освіти, що забезпечує його конкурентоспроможність і спирається на взаємодію та співпрацю науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти у сферах їхньої спільної навчальної й позанавчальної діяльності.

Мета виховання студентської молоді Миколаївського національного аграрного університету – сформувати всебічно й гармонійно розвинену, морально, культурно, професійно й соціально компетентну особистість, здібну ефективно реалізовувати свої права й обов'язки й успішно здійснювати професійну діяльність. У нових соціально-економічних умовах актуальним стає розвиток такої сукупності компетенцій, яка б забезпечувала молодій людині здібність: бути відповідальним; приймати правильні рішення; регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом; розуміти та сприймати різні культури, релігії, мови та національні традиції; володіти новими технологіями, розуміти межі їхнього застосування й розповсюдження; здійснювати інноваційну діяльність; адаптуватися в умовах сучасного світу.

На нашу думку, «художньо-естетичне виховання – це процес набуття мистецьких знань і вмінь; засіб особистісного розвитку на підставі виявлення: творчих можливостей майбутніх фахівців, їхніх професійних здібностей, музичних, естетичних потреб та інтересів, що ґрунтуються на історичному досвіді свого народу, прийнятті полікультурного простору, ціннісному ставленні до етнонаціональної специфіки».

Художньо-естетичне виховання у взаємозв'язку з освітою розвиває моральні, креативні, духовні здібності майбутнього фахівця, необхідні в різних областях його професійної діяльності та особистого життя.

Науковці О. Богданова, О. Гончаренко, І. Клименко, С. Садовенко, Т. Танько досліджували

різні аспекти теорії та методики художньо-естетичного навчання й виховання, зробивши акцент на необхідності глибокого вивчення народного мистецтва, на важливості дослідження його природи й особливостей в історії нашого суспільства, виховання молоді.

Метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння навколишньої дійсності [10, с. 202]. Кінцева мета естетичного виховання – формування готовності особистості до естетичної діяльності як важливого компонента естетичної культури.

Існують такі різновиди цієї діяльності:

- організація естетичного середовища, в якому знаходиться особистість;
- конкретна творча діяльність у галузі мистецтва;
- пропаганда мистецтва та естетичних ідеалів;
- естетична виразність у навчальній, виробничій та побутовій діяльності;
- виявлення естетичної культури у взаєминах із людьми [10].

Вчена рада Миколаївського національного аграрного університету визначила кардинальні шляхи реалізації концепції художньо-естетичного виховання студентської молоді, відкривши факультет культури й виховання, що став центром художньо-естетичного виховання майбутніх економістів, бухгалтерів, фінансистів, технологів, агрономів, інженерів, енергетиків тощо.

Науково-педагогічні працівники, керівники творчих колективів факультету культури і виховання університету створили художньо-естетичне поле, працюючи в якому, здобувачі вищої освіти можуть розвивати, і сформувати сукупність якостей, властивостей, що характеризують їх як особистостей, здатних будувати життя і стосунки з людьми за законами краси.

У художньо-естетичному вихованні молоді необхідно керуватися такими принципами:

- єдність краси і добра – шлях до прекрасного одночасно є шляхом до добра; навчання прекрасному є одночасно і навчання добру;
- єдність національного, загальнолюдського – формування національної свідомості, любові до рідної землі, володіння надбанями світової культури;
- неперервність, спадкоємність потребує, щоб вплив на особистість у позитивному вимірі починався з її народження і продовжувався протягом усього життєвого шляху;
- демократизація і гуманізація – тісна співпраця науково-педагогічного працівника-куратора і здобувача вищої освіти, створення умов для творчості та самореалізації особистості;

- активність, творча самостійність здобувачів вищої освіти в освітньо-виховному процесі, у художній самодіяльній творчості.

Виховна робота в Миколаївському національному аграрному університеті є диференційованою, адаптованою до місцевих умов, історично-культурних надбань і традицій регіону та вікових особливостей молоді з метою посилення дієвості виховного процесу, відродження його ролі як одного з головних напрямів педагогічної діяльності.

Система планування виховної роботи Миколаївського національного аграрного університету включає комплексний план виховної роботи університету, зокрема:

- план засідань ради з виховної роботи;
- план культурно-виховних заходів;
- план засідань рад з виховної роботи на факультетах;
- план роботи первинної профспілкової організації студентів;
- план роботи студентської колегії;
- план роботи Науково-просвітницької лабораторії психолого-педагогічних інноваційних технологій розвитку особистості;
- план роботи практичного семінару для кураторів академічних груп (методи проведення виховної роботи як в аудиторний, так і позааудиторний час: кураторські години, «круглі столи», конкурси, тренінги, майстер-класи);
- організаційно-методичні матеріали з виховної роботи;
- план роботи бібліотеки;
- план роботи клубів за інтересами, гуртків, студій, спортивних секцій, телестудії «МНАУ-ТВ», туристичного гуртка тощо.

З метою більш ефективного впливу мистецтва на виховання майбутніх працівників аграрного сектора держави участь здобувачів вищої освіти у різноманітних творчих колективах університету виходить за межі власне художньої самодіяльності.

Миколаївський національний аграрний університет завжди прагнув і прагне використовувати мистецтво з метою підвищення культурного рівня студентської молоді, розвитку їхніх творчих здібностей і соціальної активності.

Велика роль у естетичному вихованні студентської молоді належить творчим клубам, студіям, музеям, художнім виставкам тощо.

В університеті діють художні колективи: народний студентський хоровий колектив «Калина»; народна студія естрадного вокалу; народний студентський театр «М.А.С.К.А.»; народний театр естради «Агранавти»; народна студія розмовного жанру; народний ансамбль танцю «Золотий колос»; студія гри на музичних інструментах; студія образотворчого мистецтва

«Чарівна скринька», гурток підготовки телеведучих та відеоператорів студентського телебачення «МНАУ-ТВ».

Чітко визначені завдання художньо-естетичного виховання молоді дають можливість:

- залучати здобувачів вищої освіти різних факультетів до українського менталітету, зберігаючи культурний спадок нації через пізнання основ національної культури;
- задовольняти різноманітні запити художньо обдарованих здобувачів вищої освіти шляхом відбору тих, хто цікавиться різними видами мистецтва й наділені певними здібностями; залучення їх до творчої діяльності;
- виховувати повагу, цікавість до народних традиційних свят, звичаїв через мистецтво;
- залучати місцеві культурні ресурси (музеї, концертні зали, бібліотеки, театри, музичні, художні колективи тощо) для формування художньо-естетичних смаків студентської молоді;
- готувати здобувачів вищої освіти до самостійного духовного освоєння справжніх художніх цінностей національної культури;
- формувати цілісне уявлення про різні види мистецтва;
- репрезентувати кращі творчі колективи університету на фестивалях, оглядах, конкурсах, підтверджувати високий художньо-естетичний рівень виховання студентської молоді.

Усі творчі колективи беруть участь у заходах, спрямованих на залучення якомога більшої кількості студентської молоді до художньо-естетичної діяльності і пропаганди різноманітних

видів мистецтва, з-поміж яких: презентація творчих колективів, літературно-музичні композиції («І голос твій, і пензель твій, і слово..»), «Найчарівнішим жінкам»), творчі зустрічі з працівниками культури і мистецтва (поетами, художниками), презентації здобувачів вищої освіти – авторів поетичних збірок, виїзні концерти до загальноосвітніх шкіл Миколаївської області, вистави до Дня театру в університеті, у населених пунктах Миколаївщини, фестивалі творчості всеукраїнського, обласного, регіонального, міського рівнів, відкриті дискусії з проблем, що хвилюють молодь, виставки творчих робіт студентської молоді з декоративно-ужиткового мистецтва, фестивалі «Барви осені», «Студентський зорепад», «Софіївські зорі», шефські виїзди з художніми програмами, лекції-концерти за участю мистецтвознавців міста, регіону тощо.

На сьогодні необхідність та важливість роботи студентської молоді на державному рівні очевидна. Якщо сім'я і школа закладають основи особистості молодої людини та формують стереотипи її поведінки в майбутньому, то остаточне становлення відбувається саме у студентські роки. МНАУ професійно готує не тільки дипломованих спеціалістів, а й виховує всебічно розвинену, творчу особистість.

Позитивний досвід виховної роботи в Миколаївському національному аграрному університеті свідчить, що заклад вищої освіти здійснює підготовку естетично компетентних здобувачів вищої освіти, здатних орієнтуватися на майбутнє й, водночас, шанувати, збагачувати історико-культурну спадщину свого народу.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. : навч.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. – 280 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. : навч.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісноорієнтований підхід : наук.- практ. засади. – 344 с.
3. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога : теорія і практика : монографія / Г. Ф. Пономарьова. – Х. : Ранок, 2014. – 547 с.
4. Алфімов Д. В. Теорія і методика виховання лідерських якостей особистості у сучасній загальноосвітній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Алфімов Дмитро Валентинович ; Східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля.– Донецьк, 2012. – 495 с
5. Белова Ю. Ю. Формування національних цінностей у студентів – майбутніх учителів трудового навчання в процесі художньо-трудової діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Белова Юлія Юріївна ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 20 с.
6. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді [Електронний ресурс] : дод. до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. – Режим доступу: <http://don.kievcity.gov.ua/files/2015/6/17/contsepsiya.pdf>. – Назва з екрана.
7. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. Т.1. Укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : «Аконіт», 2001.
8. Подласый М. П. Педагогика : учеб. для студ. пед. учеб. заведений / М. П. Подласый. – М. : Владос, 2002. – 487 с.
9. Олексюк О. Музична педагогіка : навч. посіб. / О. Олексюк. – К. : КНУКіМ, 2006. – 188 с.
10. Эстетика: Учебное пособие / Под ред. проф. В. А. Лозового. – Сумы: Издательство «Университетская книга», 1999. – 302 с.

References

1. Bekh I. D. (2003). *Vykhovannya osobystosti* [Personality's Upbringing] : [u 2 kn.] / I. D. Bekh. – K. : Lybid, 280 p. – Kn. 1 : Osobystisno oriyentovanyu pidkhid : [teoretyko-tekhnologichni zasady]. [in Ukrainian].

2. Bekh I. D. (2003). *Vykhovannya osobystosti* [Personality's Upbringing] : [u 2 kn.] / I. D. Bekh. – K. : Lybid, 344 p. – Kn. 2 : Osobystisno oriyentovanyu pidkhdid : [naukovo-praktychni zasady]. [in Ukrainian].
3. Ponomariova G. F. (2014). *Vykhovannya maybutn'oho pedahoha: teoriya i praktyka* [Education of the future teacher: theory and practice]. Kharkiv, Ranok, 547 p. [in Ukrainian].
4. Alfimov D. V. (2012). *Teoriya i metodyka vykhovannya lider's'kykh yakostey osobystosti u suchasniy zahal'noosvitniy shkoli* [The theory and methodology of upbringing of person's leadership qualities in the modern general school]. Doktor's thesis. Donets'k. [in Ukrainian].
5. Byelova Yu. Yu. (2004). *Formuvannya natsional'nykh tsinnostey u studentiv – maybutniy uchyteliv trudovoho navchannya v protsesi khudozhn'o-trudovoyi diyal'nosti* [Formation of national values among students – future teachers of labor education in the process of artistic and labor activities]. Kandidat's thesis. K. : Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M. P. Drahomanova, 20 p. [in Ukrainian].
6. Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny (2015). *Kontsepsiya natsionalno-patriotychnoho vykhovannya ditey i molodi: dodatok do nakazu vid 16.06.2015 roku no.641* [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://don.kievcity.gov.ua/files/2015/6/17/contsepciya.pdf>.
7. Novyy tлумachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy u tr'okh tomakh. T.1 (2001). [New Dictionary of Ukrainian in three tomes. T.1]. K. : Akonit. [in Ukrainian].
8. Podlasy M. P. (2002). *Pedagogika: uchebnyk dlya studentov pedahohicheskikh uchebnykh zavedeniy* [Pedagogy: textbook for students of pedagogical educational institutions]. M. : Vlado, 487 p. [in Russian].
9. Oleksyuk O. (2006). *Muzychna pedahohika: navch. Posib.* [Musical pedagogy: textbook]. K.: Kyivskyi natsionalnyi universytet kultury i mystetstv, 188 p. [in Ukrainian].
10. *Jestetika: uchebnoe posobie* (1999). [Aesthetics: textbook]. Sumy: Universitetskaja kniga, 302 p. [in Russian].

Шарата Н. Г. , Кедис О. Ю. Художественно-эстетическое воспитание студенческой молодежи Николаевского национального аграрного университета

В статье отражен опыт воспитательной деятельности в Николаевском национальном аграрном университете. Проанализированы труды ученых относительно понятия «воспитание». Определено понятие «художественно-эстетическое воспитание» как процесс приобретения художественных знаний и умений; средство личностного развития на основании выявления: творческих возможностей будущих специалистов, их профессиональных способностей, музыкальных, эстетических потребностей и интересов, которые основываются на историческом опыте своего народа, принятии поликультурного пространства, ценностном отношении к этнонациональной специфике. Выяснено, что высшее учебное заведение должно готовить эстетически компетентных студентов, способных ориентироваться на будущее и, в то же время, уважать, обогащать историко-культурное наследие своего народа.

Ключевые слова: воспитание, художественно-эстетическое воспитание, высшее учебное заведение, студенческая молодежь, планирование воспитательной работы.

Sharata N., Kedis O. Artistically-aesthetic education of student young people of the Mykolaiv national agrarian university

The article describes the experience of educational activities in the Mykolaiv National Agrarian University. The works of scientists which concerning the concept of «upbringing» are analyzed. The concept «artistic and aesthetic education» is defined as a process of acquiring artistic knowledge and skills; as means of personal development on the basis of revealing: creative possibilities of future specialists, their professional abilities, musical, aesthetic needs and interests. It is based on the people's historical experience, the acceptance of a multicultural space, the value attitude to ethnic national specifics. It has found out that the higher education institution must prepare aesthetically competent students, which are able to navigate the future and, at the same time, respect, enrich historical and cultural heritage of his nation. Today higher education institution designed to form a new generation of Ukrainian intelligentsia – competent, fully developed, creative and responsible for themselves and their actions, able to actively guide the further development of an independent Ukrainian state all acquired knowledge and skills. Mykolayiv National Agrarian University has always sought and seeks to use art to improve the cultural level of students develop their creative abilities and social activity. The purpose of education of students Mykolaiv National Agrarian University – to form fully and harmoniously developed, morally, culturally, professionally and socially competent person, capable to effectively exercise their rights and responsibilities and successfully carry out professional activities. In the new socio-economic conditions of urgent development of such a set of competencies that will provide young people the ability: to be responsible; make joint decisions; regulate conflicts through nonviolent- understand and accept different cultures, religions, languages and national traditions; have new technologies, understand the scope of their application and dissemination; to innovate; adapt to the modern world.

Keywords: education, artistically-aesthetic education, higher educational establishment, student young people, planning of educator work.

Стаття надійшла до редколегії до 11.02.2018